

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.91

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.14>

О. М. Джужа

доктор юридичних наук, професор,
Національної академії внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-1347-4937>

Д. М. Тичина

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник
Національної академії внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-9430-6101>

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Актуальність статті обґрунтована необхідністю вивчення іноземного досвіду щодо забезпечення мінімальних стандартів кримінологічної безпеки у світі в частині аналізу віктимізації населення та реалізації кримінологічних й віктимологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням. Наголошено, що інтернаціоналізація та транснаціоналізація зумовлюють вивчення такого досвіду щодо практики залучення населення до співпраці з поліцією у протидії злочинності та запобіганні кримінальним правопорушенням, особливо її організованих та транснаціональних форм.

Встановлено, що високий рівень довіри суспільства до поліції та інших правоохоронних органів, а також до органів державної влади та місцевого самоврядування існує в країнах, де активно діють наукові віктимологічні спільноти, які ведуть аналіз віктимізації населення та розробляють заходи віктимологічної профілактики, зокрема: застосування лазерної та іншої оптичної техніки з метою контролю за рухом транспорту, зброї, наркотичних засобів; удосконалення методик складання соціально-психологічного портрета злочинця за характерними ознаками злочину та обстановці на місці його вчинення; підвищення рівня інформаційного забезпечення запобігання та припинення кримінальних правопорушень.

Авторами звернута увага на анонімні опитування населення, які дозволяють з'ясувати масштаби поширення та динаміку правопорушень, показують інтенсивність віктимізації громадян під час вчинення різних видів кримінальних правопорушень; розкривають відносини між злочинцем та жертвою та їх соціально-демографічні ознаки; допомагають оцінити справжню шкоду віктимізації; визначити її ризик; зрозуміти причини відмови жертв заявляти про вчинений щодо них злочин; оцінити роботу органів кримінальної юстиції.

Зазначено, що у рамках позитивного іноземного досвіду пізнавальним є досвід боротьби з організованою злочинністю в США. Основна увага приділяється питанням організації та діяльності правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю з боку «ударних груп», зокрема, на території США створено близько шістнадцяти зведених регіональних груп, що діють на постійній основі у місцях найактивнішої дії мафіозних сімей. Усі члени регіональної зведеної «ударної групи» є правоохоронцями.

Ключові слова: запобігання, кримінальне правопорушення, злочин, міжнародне співробітництво, іноземний досвід, превенція, профілактика, віктимологічна профілактика, взаємодія, правоохоронні органи.

Постановка проблеми. В останні два десятиліття в країнах Західної Європи, США, Канаді, Японії активно розвиваються теорія і практика запобігання злочинам. І хоча криминологи в цих країнах вважають за краще говорити не про запобігання злочинності як соціального явища, а лише про її обмеження, про стримуючий вплив на конкретні криминогенні фактори та обставини, при цьому вони припускають, що запобігання кримінальним правопорушенням не може бути ефективним, якщо воно не організоване на систематичній та скоординованій основі та не включає заходів щодо покращення життя громадян, удосконалення кримінального правосуддя та пенітенціарної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед іноземних фахівців криминологічним проблемам запобігання злочинності присвятили свої наукові доробки E. Aiello, G. Berman, S. Cox, A. Farkas, K. Karsai, A. Klip, S. Madai, G. Molnár, J. Muraszkiwicz, E. Oliver, L. Puigvert, M. Ramis-Salas, J. Scaramella, L. Valki, P. William та інші. Визнаючи суттєвий внесок таких науковців у дослідження порушеної проблематики, слід здійснити його узагальнення й окреслити перспективи упровадження у вітчизняну правоохоронну практику.

Мета статті – узагальнити міжнародну практику та іноземний досвід організації запобігання кримінальним правопорушенням й окреслити перспективи його використання у вітчизняній правоохоронній діяльності.

Виклад основного матеріалу. У країнах-членах Європейського Союзу виділяють два рівні запобігання злочинам: соціальне та ситуаційне. *Соціальне запобігання* спрямоване на зміну несприятливих умов формування особи злочинця, особливо мікросередовища, мікросоціальної ситуації. *Ситуаційне запобігання* злочинам виходить із того, що окремі категорії злочинних проявів відбуваються за певних обставин, у певний час та у певних місцях. Сама ситуація стимулює та провокує певні види злочинів (бійки вуличні та

у розважальних закладах, згвалтування у парках, скверах тощо). Таке запобігання за прийнятою у нас термінологією відповідає запобіганню та припиненню кримінальних правопорушень [1, с. 37].

У ФРН виділяють первинну, вторинну, третинну превенцію. *Первинна превенція* спрямована на подолання дефіциту соціальності та позитивної правосвідомості як головної причини злочинів. *Вторинна превенція* – здійснюється поліцейськими органами та пов'язана з правовими засобами утримання від злочинів. *Третинна превенція* – це ті профілактичні заходи та засоби, які застосовуються у процесі покарання, пробації та ресоціалізації злочинців.

Для координації діяльності щодо запобігання кримінальним правопорушенням у багатьох країнах створено Національні ради. Основними функціями таких органів є: збір інформації, планування, виконання та оцінка програм із запобігання злочинам, координація діяльності поліції та інших органів, що працюють у цій сфері, забезпечення участі населення, співпраця із засобами масової інформації, науково-дослідна робота, співпраця із законодавчими органами, що визначають політику у сфері боротьби з правопорушеннями, навчальна підготовка.

У практичній діяльності поліції широко впроваджується теза про те, що правопорушення вчиняються найчастіше тоді, коли потенційний злочинець зустрічає вразливу жертву чи об'єкт, які не охороняються. Тому превентивні заходи мають бути спрямовані на: а) злочинця; б) систему безпеки; в) потенційну жертву. Тобто має здійснюватися індивідуальне, загальне, спеціальне та віктимологічне запобігання правопорушенням. У цій тріаді особлива увага приділяється охоронному запобіганню та цілеспрямованій роботі з населенням, яка націлена на його самозахист. Існує спеціальна програма запобігання злочинам кримінальною поліцією, центральною ідеєю якої є така формула: будь-який контакт поліцейського з населенням має слугувати інтересам профілактики [2, с. 15].

У США є три моделі превентивної діяльності:

- 1) модель громадських установ;
- 2) модель безпеки індивідуума;
- 3) модель впливу через довкілля.

На федеральному та місцевому рівнях реалізуються програми запобігання злочинності. У низці штатів участь громадян у зміцненні правопорядку дозволило знизити кількість пограбувань на 30%. Тут використовується винагорода за інформацію, що має оперативно-профілактичне значення [2, с. 15–16].

У Канаді широко практикується участь громадян у патрулюванні. Діючи спільно з поліцією, цивільні патрулі знижують страх перед злочинцями та підтримують відчуття особистої безпеки. У ряді випадків створюються так звані контрольні пости навколо виявлених зон підвищеної злочинної активності, особливо у нічний час.

У Великій Британії розроблено мінімальні стандарти кримінальної безпеки, широко практикується залучення населення до співпраці з поліцією (патрулювання, чергування у найбільш кримінальних районах). Для представників громадськості практикується безкоштовна видача поліцейського обмундирування (без знаків відмінності та службової атрибутики), засобів радіозв'язку, кайданів, палиць, для «бойового» патрулювання на поліцейських автомашинах. Вся ця діяльність отримує моральну та матеріальну підтримку суспільства та держави [2, с. 16].

Нині серед напрямів запобігання кримінальним правопорушенням одним із найактуальніших є віктимологічний напрям [3, с. 34–35]. Реалізуються програми захисту потерпілих та свідків у кримінальних справах, сформувалися асоціації потерпілих від злочинів. Повсюдно виникають «Асоціації сусідів», члени яких патрулюють мікрорайони і селища, та за потреби викликають поліцейські патрулі.

У всіх навчальних закладах – від початкової школи до вузів – проводяться заняття з прикладної віктимології, де школярі та студенти можуть не лише прослухати лекції, а й пройти спеціальний тренінг: освоїти прийоми самозахисту та виробити навички оптимальної поведінки в екстремальних ситуаціях.

У розвинених країнах активно діють наукові віктимологічні спільноти, які ведуть аналіз віктимізації населення та розробляють заходи віктимологічної профілактики. Особлива увага при проведенні таких досліджень приділяється виявленню латентних злочинів за допомогою опитування населенню на предмет, чи були опитувані жертвою будь-якого злочину. Наприклад, у США вже протягом 25 років двічі на рік вивчають представницьку групу населення в кілька сотень тисяч осіб. При цьому офіційна статистика та дослідження віктимізації, за необхідності, доповнюють одна одну.

Подібні опитування населення у вигляді анонімного анкетування, дозволяють з'ясувати масштаби поширення та динаміку правопорушень. Вони показують інтенсивність віктимізації громадян під час вчинення різних видів кримінальних правопорушень; розкривають відносини між злочинцем та жертвою та їх соціально-демографічні ознаки; допомагають оцінити справжню шкоду віктимізації; визначити її ризик; зрозуміти причини відмови жертв заявляти про вчинений щодо них злочин; оцінити роботу органів кримінальної юстиції. Проведення подібних соціологічних досліджень потребує суттєвих зусиль, але отримана внаслідок їх проведення інформація є вкрай важливою для кримінологічної науки та практики боротьби зі злочинністю [3, с. 189–190].

Численні комісії, які перевіряють діяльність поліцейських відомств США, дійшли висновку, що ця структура ізолювалася від населення і не в змозі контролювати розвиток криміногенної ситуації в країні. Нова тактика одержала назву суспільної поліцейської діяльності. Відповідно до неї головним завданням поліції є активна діяльність із запобігання злочинам, а не реагування на повідомлення про злочини. Головний акцент став робитися на демонстрацію присутності поліцейських у житлових кварталах. При цьому поліцейські значною мірою відмовляються від використання автомобілів, щоб бути ближчими до людей і з цією метою вони стали патрулювати дільниці, що обслуговуються, пішки або користуватися велосипедами.

Значну роль підвищення ефективності запобігання злочинам відіграє використання досягнень науки. Особливо перспективними визнаються:

- застосування лазерної та іншої оптичної техніки з метою контролю за рухом транспорту, зброї, наркотичних засобів тощо;
- удосконалення методик складання соціально-психологічного портрета злочинця за характерними ознаками злочину та обстановці на місці його вчинення;
- підвищення рівня інформаційного забезпечення запобігання та припинення кримінальних правопорушень.

У Західній Європі та США створено:

- Національний центр інформації про злочини;
- уніфікована система обліку та реєстрації злочинів;
- автоматизована лазерна система ідентифікації особистості.

З нетрадиційних методів запобігання злочинам, що практикуються в США, слід зазначити спроби застосування гіпнозу та медитації (групові сеанси гіпнозу та антикриміногенної медитації).

Все вищевикладене свідчить про існування в зарубіжній кримінології низки кримінологічних систем, тобто сукупності структурно обумовлених та функціонально взаємопов'язаних елементів, що визначають теоретичне обґрунтування, нормативне регулювання та практичну організацію системи запобігання злочинності. Вона створює основу для відбору та систематизації матеріалу, який надалі використовується з метою порівняльного аналізу. У ній отримує відображення реальна діяльність кримінологічних установ, сформованих за універсальним та прагматичним регіональним принципом. Вона орієнтує на досягнення благородної та позитивної мети: забезпечення міжнародної кримінологічної безпеки.

Подібності та відмінності показників злочинності у різних державах, виявлені у процесі її порівняльного аналізу породжують питання: якою мірою ці подібності та відмінності обумовлені особливостями кримінальної політики?

У зарубіжних кримінологічних дослідженнях та оглядах звертається увага на такі моменти:

- ймовірність виявитися жертвою злочину, пов'язаного з насильством (вбивства, завдання тілесних ушкоджень) для середньостатистичного мешканця землі оцінюється в 20% (один шанс з п'яти);
- насильство щодо жінок пов'язане з економічним та соціальним статусом жінки зворотною кореляцією;
- менше половини жертв злочинів отримують юридичний захист;
- ризики віктимізації найвищі в Латинській Америці та державах Африки, що примикають до Сахари;
- злочинність зростає в умовах дери-вації;
- спостерігається позитивна кореляція між поширенням механічних засобів пересування та частотою їх викрадень;
- найнижчий рівень поліцейського реагування на повідомлення про злочини у країнах Азії та Латинської Америки. Тільки один із п'яти випадків серйозного насильства стає об'єктом поліцейської уваги;
- повсюдно у світі спостерігається зростання інтересу до використання нових методик кримінологічного виміру, пов'язаних з опитуванням жертв злочинів, самообстеження та комплексного вивчення проблем організованої та транснаціональної злочинності;
- найнижчий рівень злочинності реєструється в арабських країнах, практично за всіма показниками;
- у багатьох країнах світу фіксується зниження рівня злочинності протягом останніх 10-15 років;
- крадіжки найпоширеніші у економічно розвинених країнах;
- деякі групи країн (зокрема Європейського Союзу) демонструють впевнений прогрес у збиранні та аналізі інформації про організовану транснаціональну злочинність;
- кримінальна юстиція будь-якої країни включає такі елементи, як поліція, суд, в'язниці; поліція відіграє важливу роль у забезпеченні та реалізації кримінальної політики;
- відсутні чіткі взаємозв'язки між станом злочинності та суворістю каральної політики;
- система умовного засудження найбільш розвинена в країнах Західної Європи

та США; в останні роки вона набуває все більшого поширення в державах Східної Європи;

- у країнах, що розвиваються і реформуються, громадська думка віддає перевагу системі покарань у вигляді позбавлення волі;

- чисельність поліцейських у розрахунку на 100 тис. населення має тенденцію до зростання у більшості держав [2, с. 17];

- існує чітка загальносвітова тенденція більш активного залучення жінок до служби в поліції;

- відсутній взаємозв'язок між рівнем злочинності та відносною чисельністю загону поліції. Наприклад, країнах із високою кримінальною реєстрацією (Швеція) кількість поліцейських порівняно низька, а країнах з низьким рівнем злочинності (Сінгапур) – відносно велика. Є країни, де порівняно високі рівень злочинності та чисельності поліцейських у розрахунку на душу населення (Колумбія) і країни з діаметрально протилежною статистичною картиною (Японія);

- у державах, включених до системи загального права, найвища чисельність суддів розрахунку на 100 тис. населення;

- недержавна участь у боротьбі зі злочинністю набуває все більшого розвитку у вигляді різних форм (структури приватної безпеки та приватних в'язниць; журі присяжних засідателів; третейських судів, медіативних процедур тощо).

Сьогодні порівняльна кримінологія має давати відповіді на виклики сучасності: куди йде світ і яку роль у цьому відіграють кримінальні технології?

У рамках закордонного досвіду пізнавальним є досвід боротьби з організованою злочинністю в США, де існує низка федеральних законів, таких як Закон про боротьбу з організованою злочинністю та корупцією (18 Звід законів США) – Закон RICO, Закон про постійно діючі злочинні підприємства (ССЕ-ПДПП), Закон про контроль за відмиванням грошей («ЗКОД») та низку інших, які служать ефективними інструментами в арсеналі правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю. Крім того, щороку питання запобігання організованій злочинно-

сті обговорюються у різних комітетах та комісіях палат американського Конгресу [5, с. 458–459].

Основна увага приділяється питанням організації та діяльності правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю з боку «ударних груп». Свій початок «ударні групи» ведуть з моменту утворення Міністром юстиції США на базі Кримінального відділу підрозділу боротьби з організованою злочинністю та рекетом. Нині США існують «ударні групи» двох видів.

Постійно діючі «ударні групи» (підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Департаменту юстиції. Стратегічним завданням постійно діючих «ударних груп» є вивчення та відстеження злочинних зв'язків, накопичення інформації про злочинну діяльність усіх зафіксованих у цьому штаті злочинних організацій та виявлення нових.

Тимчасові зведені «ударні групи», створюються лише на рівні штатів, зазвичай, на вирішення завдань тактичного плану, спрямованих проти злочинної діяльності будь-якої конкретної організованої злочинної групи, мафіозної сім'ї чи з конкретного кримінального провадження (наприклад вбивство, тощо). Час чи період діяльності тимчасової зведеної «ударної групи» не регламентовано. Тобто вона може працювати доти, доки не вирішить поставлені перед нею завдання.

Названі «ударні групи» мають практично однакові функціональні завдання, які полягають у накопиченні та зіставленні даних щодо організованої злочинності та рекету, ініціювання та контролю ходу розслідування, формулювання загальної політики судового переслідування та сприяння прокурорам у підготовці та проведеної судових процесів.

Крім цього, в даний час на території США створено близько шістнадцяти зведених регіональних груп, що діють на постійній основі у місцях найактивнішої дії мафіозних сімей. Усі члени регіональної зведеної «ударної групи» є правоохоронцями США (таких як ФБР, Управління боротьби з наркотиками, Служба внутрішніх доходів та інших), мають досвід роботи у своєму органі. Вони підпорядковуються

керівнику, а також безпосередньо регіональному Федеральному прокурору та відділу боротьби з організованою злочинністю Департаменту юстиції. Через кожні п'ять років роботи співробітники групи проходять повну перевірку з урахуванням усіх вимог, що висувуються до працівників, які знову приймаються на роботу. Ця група володіє повною оперативною інформацією кримінальної діяльності у конкретному регіоні чи штаті [6, с. 135–136].

У діяльності «ударних груп» США розслідування організованої злочинності займає особливе місце і здійснюється з використанням різних форм і методів збору процесуальних доказів та інформації про злочинну діяльність та про самих злочинців, як за допомогою слідчих дій, так і шляхом здійснення оперативно-розшукових заходів. Діяльність «ударних груп» оцінюється з різних орієнтирів. Один із них полягає в обліку ослаблення злочинної діяльності банд внаслідок їх вимотування правоохоронними органами.

У Західній Європі та США істотна увага приділяється превентивним заходам, спрямованим на запобігання насильству у суспільстві. Так Міністерством юстиції США було прийнято федеральну програму морального оздоровлення американського суспільства. Основні елементи цієї програми полягають у наступному:

- формування ненасильницьких установок та навичок у підростаючого покоління;
- підтримка місцевих громад у запобіганні насильству;
- ідеологічне та матеріальне стимулювання оздоровлення сімейного способу життя;
- обмеження поширення зброї серед американських громадян;
- рекомендації засобам масової інформації щодо скорочення реклами насильства та проведення пропаганди, що сприяє скороченню насильницьких дій;
- проведення наукових досліджень, спрямованих на виявлення умов, в яких запобігання правопорушенням здійснюється найбільш успішно.

Програми боротьби з насильством розробляються в рамках двох основних напрямків запобігання правопорушенням,

прийнятим у США: соціальному реформуванню та клінічній кримінології. Крім цих моделей у практиці запобіжної діяльності останніми роками досить популярними стають заходи, пов'язані з реформою поліцейської системи та використанням досягнень науки.

Сьогодні вивчення моделей, форм та методів запобігання правопорушенням у іноземних країнах даю можливість дійти висновку про постійний рух до реалізації принципів системності, адекватного забезпечення, гуманізму та участі всіх членів суспільства у запобіганні та протидії злочинності.

Як слушно зазначають науковці, спільна протидія міжнародній злочинності усіма правоохоронними органами різних країн приносить спільні результати викорінення цього явища в світі та зменшення кількості злочинів в окремій державі [7, с. 221]. Це одна з найбільш актуальних сфер іноземного співробітництва в усьому світі. Тому питання взаємодії особливої уваги та актуальності набуває сфера правоохоронної діяльності. Саме тому особливу увагу приділено змісту поняття «взаємодія» та «взаємодія правоохоронних органів». Автори дійшли висновків, що сьогодні спостерігається значне зростання економічної злочинності, причому транснаціональна злочинність звертає особливу увагу на економічні злочини, вчинені іноземцями [8]. Значну роль у протидії цьому явищу відіграють спеціально утворені міжнародні інститути (органи), а саме: міжнародні організації, комісії та комітети. Найвідоміші з них: Комісія ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя; Управління ООН з наркотиків і злочинності; Рада Європи (Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів протидії відмиванню грошей); Європейський комітет з проблем злочинності; Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) та ін. Центральним органом боротьби з міжнародною злочинністю є Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол, яка почала свою діяльність після набуття чинності (13 червня 1956 р.) [7, с. 221–222]. Цілями Інтерполу є: забезпечення та розвиток якнайширшої взаємодопомоги між усіма органами кримінальної поліції

в рамках законів, що діють у різних країнах, і в дусі Загальної декларації прав людини; створення та розвиток інституцій, здатних успішно сприяти запобіганню та припиненню кримінальних правопорушень (ст. 2 Статуту Інтерполу) [9]. Основною метою національних центральних бюро є залучення поліцейських органів країни до міжнародної боротьби зі злочинністю, встановлення та підтримка контактів з іншими національними центральними бюро та Генеральним секретаріатом Інтерполу шляхом забезпечення постійного, швидкого та якісного обміну інформації. В Україні таким підрозділом є Національне центральне бюро Інтерполу, яка діє в структурі Національної поліції України та організовує міжнародне співробітництво всіх правоохоронних органів нашої держави в рамках Організації. У рамках протидії злочинності Національне центральне бюро Інтерполу взаємодіє з Державною міграційною службою України, організовує взаємодію, а також ініціює та координує проведення оперативно-розшукових заходів, спрямованих саме на попередження та розкриття злочинів, виявлення та видворення за межі України осіб – громадян іноземних держав, причетних до злочинної діяльності, зокрема членів транснаціональних організованих злочинних мереж, осіб, які вчинили сексуальні злочини проти дітей, тощо. Особливим напрямком взаємодії є боротьба з економічними злочинами іноземців, які підривають економічні системи різних держав. Державна міграційна служба України надсилає запити про економічні злочини, вчинені іноземцями, до Національного центрального бюро Інтерполу [7, с. 222–223].

Актуальним напрямом у запобіганні міжнародній злочинності є боротьба з торгівлею людьми. Як зазначила Ю. Мурашквич, не дивлячись на великі труднощі в оцінці масштабів торгівлі людьми на європейському чи світовому рівнях, це, безперечно, серйозний злочин, який порушує права людини багатьох людей. Жертви можуть піддаватися сексуальній експлуатації, експлуатації в економічній діяльності або бути примушеними до вчинення злочинів чи донорства органів. Деякі жер-

тви торгівлі людьми в кінцевому підсумку оштрафовані, затримані, притягнуті до відповідальності, засуджені та спрощено депортовані без належного врахування їхнього статусу жертви. Отже, ризик бути покараним є однією з причин, чому жертви торгівлі людьми обережно звертаються до органів влади, і є одним із основних інструментів, які використовують торговці людьми, щоб тримати все під контролем [10, с. 394; 11].

Проаналізувавши соціальні та етичні наслідки політики протидії тероризму та організованій злочинності в шести європейських країнах [12], науковці дослідили виявлені спільні риси практик, які розроблені організованими суб'єктами, що діють на місцевому рівні (зокрема асоціації, навчальні заклади, інші типи організованих профілактичних мереж), і сприяють запобіганню насильству серед молоді як явищу, яке викликає дедалі більше занепокоєння в Європі та за її межами, а також радикалізації молоді. Базуючись на рішучому несприйнятті насильства, ці спільні риси такі: підхід «знизу вгору» у встановленні союзників із ключовими зацікавленими сторонами з громади та/або членами сім'ї для втручання; сприяння довірчим і здоровим дружнім стосункам; розвінчування спокуси навколо насильницьких суб'єктів («фальшивих героїв») і насильства в різних контекстах, особливо в соціально-освітньому.

Дослідивши практику залучення громадськості до протидії кримінальним правопорушенням у США, Німеччині, Великій Британії, Китаї, Канаді, науковці виявили переваги такої громадської діяльності [13]. Приділено увагу найпоширенішим формам участі громадськості за кордоном – патрулюванню; надання інформації про злочинців або факти вчинених злочинів; участь в антикорупційних заходах; сприяння ресоціалізації правопорушників; надання допомоги потерпілим від злочинів; посилення охорони власного майна; участь в інформаційних антикриміногенних заходах [13].

Таким чином, науковці дійшли висновку щодо переваг залучення громадськості до протидії злочинності, виходячи із зарубіжної практики у цій сфері. Їх

можна поділити на дві групи: основні та додаткові. Основними перевагами є: зниження рівня злочинності та правопорушень; підвищення безпеки у відповідних районах міст; зниження страху громадян перед злочинністю; посилення службової функції органів поліції по відношенню до жителів територіальних громад; покращення партнерства поліції з громадськістю. Додатковими перевагами такої діяльності є: поглиблення демократизації суспільства; зміна психології місцевих жителів у бік зміцнення почуття єдності, толерантності, ввічливості та соціальної відповідальності; підвищення довіри громадян до поліції. До речі, за останнім показником, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 2015 року, пропонується оцінювати ступінь ефективності роботи поліції в нашій країні.

Висновки і пропозиції. Акумулюючи погляди науковців та правові позиції, проаналізовано сучасний стан та основні форми залучення громади, громадських організацій та окремих громадян до поліцейської діяльності у запобіганні кримінальним правопорушенням у країнах світу.

У дослідженні встановлено, що значну роль підвищення ефективності запобігання злочинам відіграє використання досягнень науки, зокрема, застосування лазерної та іншої оптичної техніки з метою контролю за рухом транспорту, зброї, наркотичних засобів; удосконалення методик складання соціально-психологічного портрета злочинця за характерними ознаками злочину та обстановці на місці його вчинення; підвищення рівня інформаційного забезпечення запобігання та припинення кримінальних правопорушень.

У статті проаналізовано існування в зарубіжній кримінології та віктимології сукупності структурно обумовлених та функціонально взаємопов'язаних елементів кримінологічних систем, що визначають теоретичне обґрунтування, нормативне регулювання та практичну організацію системи запобігання кримінальним правопорушенням.

Зазначено, що у рамках закордонного досвіду пізнавальним є досвід боротьби з організованою злочинністю в США.

Основна увага приділяється питанням організації та діяльності правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю з боку «ударних груп», зокрема, на території США створено близько шістнадцяти зведених регіональних груп, що діють на постійній основі у місцях найактивнішої дії мафіозних сімей. Усі члени регіональної зведеної «ударної групи» є правоохоронцями США (таких як ФБР, Управління боротьби з наркотиками, Служба внутрішніх доходів та інших). У Західній Європі та США істотна увага приділяється превентивним заходам, спрямованим на запобігання насильству у суспільстві. Так Міністерством юстиції США було прийнято федеральну програму морального оздоровлення американського суспільства.

Список використаної літератури:

1. Глобалізація злочинності вимагає розширення міжнародних зв'язків правоохоронців. *Міліція України*. 2005. № 2. С. 37–39.
2. Scaramella J., Cox S., William P. Introduction to Policing. Western Illinois, 2011. Edition 1. 536 p.
3. Корнякова Т. В., Соколенко О. Л., Юзіков Г. С. Віктимологічне моделювання у системі заходів забезпечення кримінологічної безпеки суспільства: монографія / за заг. ред. Т. В. Корнякової. Дніпро: Ліра, 2016. 220 с.
4. Віктимологія: навч. посіб. / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін.; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. Харків: Право, 2017. 308 с.
5. Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. В. В. Чернея, О. М. Джужи. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 612 с.
6. Organized Crime: A Global Perspective. N.Y., 1989. 407 p.
7. Chorny S, Ostrovsky S, Gaponov O. Interaction of Interpol Ukrbureau units with the state migration service of Ukraine to combat economic crimes committed by foreigners. *Baltic journal of economic studies*. 2021. Vol. 7 (5). P. 221–227. (Взаємодія підрозділів Укрбюро Інтерполу з державною міграційною службою України щодо протидії економічним злочинам, які вчиняють іноземці). URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-5-221-227>.

8. Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Паніотів Є. К. Взаємодія правоохоронних органів у розслідуванні транснаціональних злочинів: міжнародно-правові основи: монографія / за ред. П. Д. Біленчука. Київ: ННІПСК КНУВД, 2009. 84 с.
9. Статут Інтерполу. ІНТЕРПОЛ. URL: <https://www.interpol.int/en/About-INTERPOL/Legal-materials>.
10. Muraszkiwicz J. Protecting Victims of Human Trafficking from Liability: An Evaluation of Section 45 of the Modern Slavery Act. *Journal of criminal law*. Vol. 83, Issue 5. P. 394–405. URL: <https://doi.org/10.1177/0022018319857497>.
11. OSCE Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings, Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking (OSCE, Vienna 2013). URL: <http://www.osce.org/secretariat/101002?download=true>. (accessed 11 June 2019).
12. Puigvert L., Aiello E., Oliver E., Ramis-Salas M. Grassroots community actors leading the way in the prevention of youth violent radicalization. (Активні громадські діячі низового рівня, які діють у запобіганні насильницькій радикалізації молоді). *Plos One: Journal information*. 2020. October 12. Vol. 15 (10). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0239897>.
13. Ivanyshchuk A; Kuzmenko I; Solovei O, Dmytrenko N. Foreign experience of involving citizens in combating criminal offenses. 2021. Vol. 27 Issue 2. P. 139–160. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000658359500006>.

Dzhuzha O., Tychyna D. International practice and foreign experience of the organization of prevention of criminal offenses

The relevance of the article is justified by the need to study foreign experience in ensuring the minimum standards of criminological security in the world in terms of the analysis of population victimization and the implementation of criminological and victimological measures to prevent criminal offenses. It is emphasized that internationalization and transnationalization condition the study of such experience regarding the practice of involving the population to cooperate with the police in combating crime and preventing criminal offenses, especially its organized and transnational forms.

It has been established that a high level of public trust in the police and other law enforcement agencies, as well as in state and local self-government bodies, exists in countries where scientific victimology communities are active, which conduct an analysis of population victimization and develop measures for victimology prevention, in particular: the use of laser and other optical equipment for the purpose of traffic control, weapons, narcotics; improvement of the methods of drawing up a socio-psychological portrait of the criminal based on the characteristic features of the crime and the situation at the place of its commission; increasing the level of information support for the prevention and termination of criminal offenses.

The authors draw attention to anonymous surveys of the population, which allow to find out the scale of distribution and dynamics of offenses, show the intensity of victimization of citizens during the commission of various types of criminal offenses; reveal the relationship between the criminal and the victim and their socio-demographic characteristics; help assess the true harm of victimization; determine its risk; to understand the reasons for the refusal of victims to declare a crime committed against them; evaluate the work of criminal justice bodies.

It is noted that within the framework of positive foreign experience, the experience of fighting organized crime in the USA is instructive. The main attention is paid to the issues of organization and activities of law enforcement agencies in the fight against organized crime by «hit groups», in particular, on the territory of the USA, about sixteen joint regional groups have been created, which operate on a permanent basis in the places of the most active activity of mafia families. All members of the regional composite «strike team» are law enforcement officers.

Key words: prevention, criminal offense, crime, international cooperation, foreign experience, prevention, victimological prevention, interaction, law enforcement agencies.